

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

6. Сергієні О., Пріснякова Л., Козаков А. Особливості розвитку самооцінки у старшокласників. Психологічна організація внутрішнього світу людини: теорія та практика: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. Дніпро: ДДУВС, 2023. С. 82-86.

7. Швень Ю.Р. Соціально-психологічні чинники формування самооцінки особистості. ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки: тези доповідей XXI Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Київ: НАУ, 2021. Т. 1. С. 106-107.

УДК:159.923

Козачинська О.В.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ПСИХОЛОГІВ

Анотація. Публікація розкриває теоретико-емпіричний аналіз дослідження життєстійкості як чинника професійного самоздійснення особистості психолога. Умови сучасного українського суспільства підсилюють інтерес як до внутрішніх, так і зовнішніх цілей розвитку особистості, її комунікацій, побудови свого життя, професійного становлення, що стає однією з ключових умов життєвого благополуччя особистості, ефективності її професійного самоздійснення.

Діагностичне дослідження спрямоване на вивчення співвідношення показників життєстійкості та професійного самоздійснення особистості. Для досягнення поставленого завдання нами використовувалися методики, які є валідними і надійними, адекватними меті і завданню дослідження. На основі проведення якісного аналізу і сформованості профілів особистості виявлено, що особам з різним рівнем професійного самоздійснення властивим є спектр якостей різної спрямованості.

Ключові слова: професійне самоздійснення, життєстійкість, особистість, психодіагностичний інструментарій, кількісний (кореляційний) аналіз, якісний аналіз.

Abstract. The publication reveals a theoretical and empirical analysis of the study of resilience as a factor in the professional self-realization of a psychologist. The conditions of modern Ukrainian society increase interest in both internal and external goals of personality development, its communications, building one's life, and professional development, which becomes one of the key conditions for the well-being of an individual and the effectiveness of their professional self-realization. The diagnostic study is aimed at studying the correlation between indicators of resilience and professional self-realization of the individual. To achieve the set task, we used methods that are valid and reliable, adequate to the goals and objectives of the study. Based on a qualitative analysis and the formation of personality profiles, it was found that individuals with

different levels of professional self-realization are characterized by a spectrum of qualities of different orientations.

Key words: professional self-realization, resilience, personality, psychodiagnostic tools, quantitative (correlation) analysis, qualitative analysis.

Важкий етап існування сучасного суспільства вимагає від людини постійної життєвої активності та відповідальності за власні дії. Вирішення цих питань безпосередньо пов'язано з самою особистістю, з її бажанням реалізації потенційних життєвих можливостей та ресурсів професійного потенціалу, що забезпечує процес самоздійснення.

Проблематика психологічних досліджень особистості характеризується зростанням зацікавленості науковців до життєвих проблем (А.Адлер, Л.Бінсвангер, С.Кобейса, С.Мадді, А.В.Махнач, О.О.Рильська, В.Франкл, Е.Фромм та ін.). Особлива увага вчених спрямована на вивчення внутрішніх потенціалів людини, які допомагають їй протистояти складним життєвим умовам, зберігаючи свою людську сутність та цілісність.

Проблема життєстійкості має глибоке коріння в історії психології в межах окремих шкіл та напрямів, але предметом спеціального дослідження вона стала лише в останні десятиріччя. Вперше даний термін вжила С'юзен Кобейса, але основні дослідження належать американському психологу С.Мадді, який охарактеризував поняття життєстійкості (hardiness) як

паттерн структури установок та навичок, що дозволяє перетворити зміни навколишнього середовища у можливості людини [3].

Існує чимало досліджень, спрямованих на вивчення зв'язку феномену життєстійкості з властивостями індивідуальності (Т.В.Наливайко, М.В.Логінова, С.Л.Соловійова та ін.), що виявляються у процесі професійного становлення майбутнього фахівця. Ідея професійного самоздійснення фахівця – психолога є надзвичайно значущою для багатьох сучасних психологічних концепцій професійного становлення особистості (Є.І.Головаха, М.М.Захаров, Є.О.Клімов, О.М.Кокун, А.К.Маркова та ін.). Завдяки професійному самоздійсненню особистість може вільно орієнтуватися у застосуванні нових засобів здійснення діяльності і впровадженні різних професійних психологічних технологій, включати нові способи здійснення діяльності тощо [1]. На даний час психологічній науці відбувається інтенсифікація досліджень джерел та механізмів професійного самоздійснення особистості (І.А.Василенко, О.О.Водолазська, Г.В.Гуменюк, О.М.Кокун, О.О.Лазуренко, Н.Г.Ничкало та ін.). Труднощі умов розвитку сучасного професіонала підсилюють зацікавленість науковців як до внутрішніх, так і до зовнішніх цілей розвитку особистості, її комунікацій, побудови свого життя, професійного становлення, що є однією з ключових умов життєвого благополуччя особистості, ефективності її професійного самоздійснення.

Метою даного повідомлення є викладення результатів теоретико-емпіричного дослідження життєстійкості як чинника професійного самоздійснення психолога. Для проведення емпіричного дослідження нами застосовано психодіагностичні методики: «Тест життєстійкості» С.Мадді (в адаптації О.Л.Луценко), «Методика професійного самоздійснення» О.М.Кокуна. Вибірку дослідження склали здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія, у кількості 62 осіб.

Для встановлення кореляційних зв'язків між показниками життєстійкості та властивостей особистості для вибірки обстежених застосовано статистичну обробку діагностичних даних. Для проведення кореляційного аналізу використана комп'ютерна програма SPSS 21.00 for Windows. Аналіз кореляційної матриці виявив існування статистично значущих додатних і від'ємних зв'язків на рівні $p < 0,01$ і $p < 0,05$ між усіма показниками, що вивчаються. Отримана інформація дала можливість стверджувати, що професійне самоздійснення, будучи системою складною і багатокомпонентною, на протязі професійного становлення особистості змінює свою структуру і вплив на професійну систему завдяки ставленню особистості до себе, належності смислового означення, внутрішній цілісності у сукупності найбільш яскраво виражених властивостей особистості

Наступний етап нашого дослідження полягав у вивченні психологічних особливостей професійного

самоздійснення осіб, які розрізняються рівнем життєстійкості. Для вирішення цієї задачі необхідно було: по-перше, виявити рівні життєстійкості за загальним показником; по-друге, скласти й описати психологічні характеристики професійного самоздійснення психологів -фахівців з різними рівнями життєстійкості. За допомогою методу «асів» [2] були виділені досліджувані з певними проявами життєстійкості. Спочатку визначався рівень життєстійкості. По-перше, «сирі» бали, що отримані за шкалами методики, були перетворені на процентилі. Діапазон від 0 до 25 вважався діапазоном невиражених значень показника, що відповідає проявам невираженості життєстійкості; від 25 до 50 – діапазоном слабо виражених значень (низьких); від 50 до 75 – діапазоном достатньо виражених значень; від 75 до 100 –діапазоном яскраво виражених значень показників життєстійкості. Отже, особи з загальним показником життєстійкості в діапазоні 0-25 процентилів утворили групу з низьким рівнем життєстійкості – ЗПЖ⁻ (n=11); особи із загальним показником, значення якого розташовані в діапазоні 75-100 процентилів склали групу з високим рівнем життєстійкості – ЗПЖ⁺ (n=13).

Значення, що відображені на графіку, розташованому на рис. 1, представляють собою середньоарифметичне значення конкретного показника, отриманого представниками досліджуваних груп, виражене в стандартних одиницях. На осі ОХ відкладено значення показників професійного самоздійснення, на осі ОУ- процентилі. Середня лінія

проходить через відмітку 50 процентилів. Вище 75 процентилю розташовані значення, що характеризують найвищий ступінь вираженості певного показника, а значення, які розташовані нижче 25 процентилю, навпаки, характеризують слабку вираженість ознаки.

Аналіз профілів, розташованих на рис.1 показує, що кожна група досліджуваних з різними рівнями життєстійкості характеризується специфікою професійного самоздійснення, що виявляється як у специфічному поєднанні параметрів, так і в рівнях, яких досягають показники. Це відбувається, перш за все, в особливостях конфігурації кожного профілю, а також в наявності статистично значущих відмінностей (за t-критерієм Стюдента) між однойменними показниками. Отже, першим і найважливішим завданням було вивчення психологічних особливостей професійного самоздійснення осіб з різним рівнем життєстійкості.

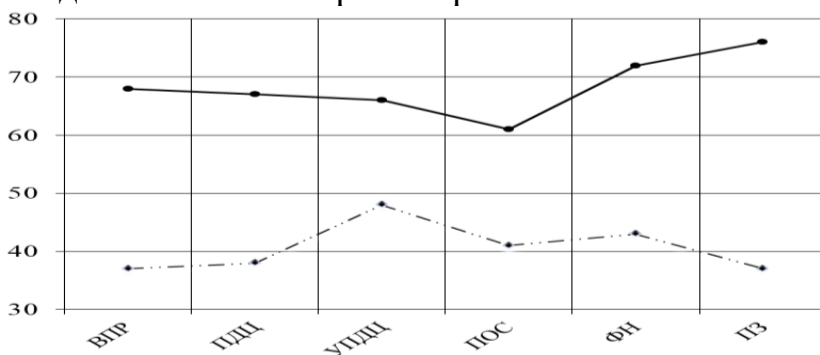

Рис. 1. Профілі професійного самоздійснення груп осіб з різним рівнем життєстійкості.

Примітка. Умовні скорочення показників задоволеності життям: ВПР наявність проекту власного

професійного розвитку; ПДЦ – послідовність в досягненні цілей, УПДЦ – узгодженість між власними поставленими і досягнутими цілями, ПОС – потреба у професійному самоздійсненні; ФН – формування життєво-професійного настрою; ПЗ – розкриття особистісного потенціалу і здібностей у професії.

Отже, профілі, що розташовані на рис.1, висвітлюють психологічні особливості самоздійснення осіб з високим та низьким рівнем життєстійкості. Крива, що характеризує професійне самоздійснення осіб з високим рівнем життєстійкості розташована у площині 60-75 процентилів. Найяскравіше вираженими показниками, що характеризують професійне самоздійснення осіб з високим рівнем професійного самоздійснення є ПЗ (розкриття особистісного потенціалу і здібностей у професії) та ФН (формування життєво-професійного настрою). Це може говорити про те, що постійна робота над собою, як професіоналом, є свідченням націленості на саморозвиток, самозмінювання, самоздійснення, орієнтації на нові особистісні і професійні досягнення, що мають істотне соціально-позитивне значення. Такі характеристики виявляються у наявності проектування власного професійного розвитку, у постійному послідовному виконанні поставлених цілей, що визначають основні якості майбутнього професіонала.

Для профілю осіб з мінімальним рівнем вираженості професійного самоздійснення характерними є показники, які знаходяться на площині 2-го квантилю (від 37 до 48 процентилів). Найменшу

вираженість даного графіку складають показники ВПР (наявність проекту власного професійного розвитку), ПЗ (розкриття особистісного потенціалу і здібностей у професії) та ПДЦ (послідовність в досягненні цілей). Виявлені показники визначають професійне самоздійснення представників даної групи такими психологічними особливостями: низький рівень прояву інтересу до майбутньої професії, невміння і небажання проектувати своє професійне зростання, відсутність ентузіазму, пасивне примирення з життєвими труднощами, покірне прийняття усього, що приносить життя, не виявляючи потребу у професійному самоздійсненні, у формуванні власного «життєво-професійного» досвіду. Основна опора у поясненні прояву мінімального інтересу до життя приходить у таких осіб на певну узгодженість між власними поставленими та досягнутими цілями, що штовхає їх на певну активність у реалізації професійних завдань.

Отже, вивчення психологічних особливостей професійного самоздійснення осіб з різним рівнем життєстійкості стало запорукою якісного вивчення психологічних явищ, які є визначальними у життєвій активності особистості.

Література:

1. Психофізіологічні закономірності професійного самоздійснення особистості: монографія /О.М.Коkun, В.В.Клименко, О.М.Корніяка, О.Р.Малхазов [та ін.]; за ред. О.М.Кокуна. Київ: Педагогічна думка, 2015. 297 с.

2. Саннікова О.П. Феноменологія особистості: *Вибрані психологічні праці*. Одеса: СМІЛ, 2003. 256 с.

3. Maddi S.R., Khoshaba D.M. Hardiness and mental health. *Journal of Personality Assessment*. V.63 (2). 1994. P. 265-274.

УДК:159.9

Максименко Ю.Б.,

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри загальної та диференціальної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

Жданова Н.І.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИГОРАННЯ У ПРАЦІВНИКІВ НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню психологічних особливостей синдрому емоційного вигорання працівників невиробничої сфери в частині його теоретичного обґрунтування. В статті розглядається феномен емоційного вигорання в сучасній науці, а саме становлення категорії, діагностика та шляхи запобігання розвитку вигорання. Задля цього розкривається сутність синдрому вигорання як предмета психологічних досліджень із огляду

ОСОБИСТІСТЬ У ПРОСТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЖИТТЯ

Бедан В.Б., Косинська Н.О. Особистісні ресурси психолога, значущі у роботі з військовими.....	455
Бринза І.В., Лончук С.В. Аналіз структури психологічної ресурсності працівників у сфері публічного сервісу.....	467
Доманська О.С. Індивідуально-психологічні особливості самооцінки здобувачів-психологів.....	476
Козачинська О.В. Життєстійкість як чинник професійного самоздійснення психологів.....	488
Максименко Ю.Б., Жданова Н.І. Теоретичне обґрунтування дослідження вигорання у працівників невиробничої сфери.....	497
Санніков О.І., Коровкіна Т.В. Статистичний аналіз толерантності та рішучості особистості волонтера.....	508
Санніков О.І., Кушнерьова Т.П. До питання професійної ідентичності.....	518
Свідерко В.В. Емоційне вигорання педагогів з різною життєстійкістю.....	528
Оріщенко О.А., Томіліна А.Ю. Професійне самоздійснення майбутніх психологів з різним емоційним інтелектом.....	538
Ульянова Т. Ю., Цубера М.С. Професійне вигорання та його зв'язок з особистісною зрілістю.....	551
Форманюк В. В. Психологічні чинники, що впливають на формування професійної ідентичності майбутніх юристів.....	560

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ, ПСИХОТЕРАПІЇ ТА ГРУПОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Бринза І.В., Гірман Ю.В. Емоційне благополуччя жінок-внутрішньо переміщених осіб до і після арт-терапії: результати дослідження....	568
Беляєвська Т.В. Огляд психодіагностичних інструментів для дослідження резильєнтності: сучасний стан та перспективи.....	578
Bortov A. Foundations of psychological support for mental well-being under wartime conditions.....	588
Бедан В.Б. Юраш І.Ю. Особливості взаємозв'язку самодостатності з різними типами переживання самотності.....	595
Головко М.С. Особистісні предиктори піддавання жінок насиллю у сім'ї.....	602
Ходаківський О.І. Психоемоційний вплив різних форм капеланської допомоги на поранених військовослужбовців.....	611